

Повідайчик Оксана Степанівна
 Доктор педагогічних наук, професор
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Варга Наталія Іванівна
 Доктор філософії
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Попик Юрій Сергійович
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО СПІЛКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТАХ США

Важливою складовою професійної компетентності викладачів університетів і здобувачів вищої освіти є компетенція наукового спілкування. Загальновідомо, що наукове спілкування пов'язує суб'єктів освітньої діяльності один з одним у процесі навчання і дослідницької роботи, формує у них здатність встановлювати і підтримувати професійні контакти.

Значний досвід розвитку фахової компетентності майбутніх фахівців на комунікативній основі накопичений в університетах США. Сучасна філософія освіти наголошує на утвердженні та розширенні в освітньому середовищі комунікативної освіти, яку так і називають освітою XXI століття. Так, доповідь 2003 р. Національної комунікативної асоціації США (National Communication Association) носить назву «Communication in the General Education Curriculum: A Critical Necessity for the 21st Century», тобто «Комунікація в курікулумі загальної освіти: Критична необхідність для XXI ст.».

Вища освіта США ґрунтується на комунікативній парадигмі в професійній роботі, де здатність до ефективної комунікації стає одним з основних результатів освіти. На цьому постулаті будуються практики навчання критичного мислення та рефлексивного аналізу, які стали характерною основою для підготовки фахівців у різних сферах діяльності в системах вищої освіти в США.

Компетенція наукового спілкування має притаманні тільки їй особливості, які, своєю чергою, зумовлені специфікою сфери функціонування. Вона зумовлена метою найбільш точної, логічної і однозначної вербалізації думки. Принциповими одиницями наукового мислення є поняття і терміни, а мовне втілення мислення виражається в судженнях і умовиводах, які слідує одне за одним у логічній послідовності. Ситуація наукового спілкування характеризується чіткою аргументацією думок і послідовним ходом міркувань. Однак мовна наукова взаємодія не обмежується тільки комунікативної стороною. Через те, що мова розгортається в умовах певної комунікативної ситуації, особливої важливості набуває інтерактивний і перцептивний компоненти спілкування. Внаслідок цього бачиться логічним виокремити три основні структурні частини компетенції наукового спілкування: комунікативний, інтерактивний, перцептивний компоненти. Кожен має складну структуру і характеризується особливим наповненням.

Комунікативний компонент компетенції наукового спілкування спрямований на формування умінь ясного, чіткого і логічного викладу думок, уміння переконувати, вибудовувати промову аргументовано, опонувати співрозмовнику під час наукової усної чи письмової полеміки тощо. Варто відзначити, що рівень розвитку комунікативного компонента зумовлює більш складні види спільної професійної діяльності [1].

Прикметно, що комунікативний процес народжується на основі деякої спільної діяльності і обміну науковою інформацією. Порозуміння відбувається через спільні зусилля, які спрямовані на дальшу співпрацю з урахуванням інтересу всіх сторін. Для учасників такої комунікації надзвичайно важливо не тільки дати одне одному інформацію, а й організувати обмін діями та спланувати їх результат. Цей аспект спілкування пов'язаний зі взаємодією людей, з безпосередньою організацією їхньої спільної діяльності й передбачає інтерактивний компонент спілкування.

Інтерактивний компонент компетенції наукового спілкування спрямований на формування умінь взаємодії науковців у процесі професійного спілкування, що передбачає переважне використання партнерських впливів, демократичного стилю і відкритої позиції наукового спілкування, формування інтересу слухачів до викладення інформації.

Відомо, що інтеракція стимулюється спільною діяльністю і організовується під час її реалізації. Отже, інтерактивні вміння найбільш ефективно формуються в умовах соціальної професійної взаємодії, а в нашому дослідженні – в ситуаціях наукового спілкування. Крім сформованої комунікативної та інтерактивної компетенції, успішність спілкування забезпечується його розвиненою перцептивною компонентою, яка реалізується через активізацію механізмів взаєморозуміння, інтерпретації, рефлексії та емпатії.

Перцептивний компонент досліджуваної компетенції спрямований на формування здатності сприйняття і розуміння інших людей під час наукового спілкування і передбачає комплексні вміння

сприйняття та адекватної інтерпретації інформації від партнера по спілкуванню. В основі цього компонента лежить здатність до спостережливості і емпатії.

Підбиваючи підсумок, відзначимо, що формування компетенції наукового спілкування передбачає оволодіння знаннями, вміннями і навичками комунікативного, інтерактивного і перцептивного характеру. Ці три компоненти об'єднуються в складному й багатогранному процесі спілкування, що передбачає взаємовплив людей, який реалізується не тільки через акт усвідомленого і раціонально оформленого мовного обміну інформацією, а й через безпосередній емоційний контакт між науковцями.

Джерела

1. Савенкова Л. О. Професійне спілкування майбутніх викладачів як об'єкт психолого-педагогічного управління: монографія. К.: КНЕУ, 2005. 212 с.

Булеза Богдана Ярославівна
Закарпатська клінічна лікарня

ПРЕВЕНТИВНА РОБОТА З ДІТЬМИ «ГРУПИ РИЗИКУ»

Результати наукових досліджень учених (Н. Максимова, В. Оржеховська, М. Фіцула, О. Фролова та ін.) свідчать про те, що переважна більшість молодих людей, які вчинили правопорушення чи злочин, в підлітковому і навіть дитячому віці, належали до так званої «групи ризику». Отже, очевидною є доцільність організації відповідної превентивної виховної роботи з цією категорією неповнолітніх.

Термін «діти групи ризику» все частіше використовується вітчизняними і зарубіжними вченими (А. Капська, В. Колісніченко, Дж. Колмен, Л. Олифіренко, С. Харченко та ін.), які розглядають два аспекти ризику: по-перше, це – ризик для суспільства, бо поведінка таких дітей зазвичай суперечить загальним нормам і правилам, по-друге, ризик для самих дітей (загроза їх здоров'ю, повноцінному розвитку і навіть життю).

Зазвичай діти групи ризику – це діти, які залишилися без опіки батьків, або перебувають в неблагополучних родинах, мають проблеми в моральному (іноді й фізичному чи психічному) розвитку, порушення в психологічній і соціальній адаптації, для них характерні прояви девіантної поведінки. Останнім часом до цієї групи долучилися діти, які перебували в зоні воєнних дій на сході України. Безперечно, працювати з такими дітьми надзвичайно складно. Це – тривалий і важкий процес, адже змінити особистість дитини, яка вже має негативний життєвий досвід, негативну оцінку себе і оточуючих, нерідко перенесла різні види насильства, позбавлена батьківського тепла і ласки, відчула себе нікому не потрібною, дуже непросто. Тому дана категорія дітей вимагає спеціально організованої виховної роботи, яка здійснюється педагогами, психологами, соціальними працівниками.

Останнім часом серед молоді, включаючи неповнолітніх, значного розповсюдження набуло вживання алкоголю, наркотиків, інших психоактивних речовин. Цей вид поведінки має назву «адиктивна поведінка». Неповнолітніх з адиктивною поведінкою правомірно віднести до групи ризику. Деякі вітчизняні і зарубіжні вчені (А. Гоголева, Н. Максимова, Н. Медж, В. Оржеховська, О. Пилипенко, Р. Стейнтон та ін.), вважають, що цей термін доцільно вживати щодо алкоголізму, токсикоманії, наркоманії як видів девіантної поведінки, але до переходу їх у хворобу. Оскільки надмірне вживання алкоголю-наркотиків стимулює, як правило, різні антисуспільні прояви (бродяжництво, жебрацтво, хуліганство, злочинність), то актуальність проблеми адиктивної поведінки стає цілком очевидною і вимагає відповідної реакції суспільства загалом і спеціальних профілактичних заходів соціальних, медичних, психологічних служб. На жаль, схильність молоді до адиктивної поведінки, зокрема, до вживання наркотиків, набуває загрозливих масштабів не тільки у зарубіжних країнах, але й в Україні.

Наркоманія – це хворобливий стан, зумовлений хронічною інтоксикацією внаслідок зловживання наркотичними засобами, який характеризується психічною і фізичною залежністю, потребою в повторному багаторазовому вживанні психоактивних засобів [1, с. 151]. Прийом наркотиків спричиняє зміну функціонування організму в цілому, серйозно ускладнює діяльність внутрішніх органів, центральної і вегетативної нервової системи. Суттєві зміни відбуваються і в структурі особистості, яка вживає наркотики. Вона втрачає інтерес до навчання, роботи, родини, друзів, навколишньої дійсності, поступово стає все більше ізольованою в соціумі, стає на шлях скоєння правопорушень і злочинів.

Отже, актуальність профілактичної роботи з молоддю є безперечною.

Відомі три види профілактики: первинна, вторинна, третинна. Первинна профілактика має на меті не допустити захворювання. Це робота з популяцією умовно здорових людей, у якій існує визначена кількість осіб, що належать до групи ризику. У цей контингент можуть входити молоді люди, які вже пробували наркотики чи мають друзів, що вживають наркотики; особи з генетичною схильністю до психічних захворювань або особи, котрі перебувають в несприятливих сімейних чи соціальних умовах і т.п. Первинна